

NIKOLAS SPARKS

Najduže putovanje

Prevela
Žermen Filipović

■ Laguna ■

Naslov originala

Nicholas Sparks

THE LONGEST RIDE

Copyright © 2013 by Willow Holdings, Inc.

Translation copyright © 2015 za srpsko izdanje, LAGUNA

Kupovinom knjige sa FSC oznakom
pomažete razvoj projekta odgovornog
korišćenja šumskih resursa širom sveta.

SW-COC-001767

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

*Majlsu, Rajanu, Landonu,
Leksi i Savani*

I

Početkom februara 2011.

AJRA

Ponekad pomislim, onako za sebe, da sam poslednji od svoje vrste.

Zovem se Ajra Levinson. Južnjak sam i Jevrejin i podjednako ponosan što su me u ovoj i onoj prilici nazivali i južnjakom i Jevrejinom. Takođe sam starac. Rođen sam 1920, one godine kad je alkohol zakonom zabranjen a žene dobile pravo glasa, i često sam se pitao je li to razlog što mi se život odvijao onako kako jeste. Na kraju krajeva, nikad nisam pio, a žena kojom sam se oženio stajala je u redu da glasa za Ruzvelta čim je napunila dovoljno godina, pa bi se lako moglo pomisliti da je sve to nekako odredila godina mog rođenja.

Moj otac bi se podsmehnuo takvoj pomisli. Bio je čovek koji je verovao u pravila. „Ajra“, govorio bi mi dok sam bio mlad i s njim radio u prodavnici galanterije, „da ti kažem šta nikad ne treba da uradiš“, i onda bi mi rekao. Nazivao ih je „pravila za život“ i odrastao sam slušajući očeva pravila za bezmalo sve. Neka su bila moralne prirode, ukorenjena u poukama iz Talmuda, a verovatno su predstavljala isto što su gotovo svi roditelji govorili svojoj deci. Rečeno mi je da

nikad ne treba da lažem, varam i kradem, na primer, ali moj otac – povremeni Jevrejin, kako je u to vreme nazivao sebe – daleko više se usredsređivao na praktičnu stranu života. Nikad ne izlazi po kiši bez šešira, rekao bi mi. Nikad ne diraj ringlu na štednjaku jer bi još mogla biti vrela. Upozoren sam da novac u novčaniku nikad ne brojim na javnom mestu i da ne kupujem nakit od čoveka na ulici ma kako primamljivo delovala ponuda. Nikad ne čini ovo, nikad ne čini ono, ali i pored toga što su bila proizvoljna, shvatio sam da se gotovo svih tih pravila pridržavam, možda zato što nikad nisam želeo da razočaram oca. Njegov glas me čak i sada prati svuda na ovom najdužem putovanju koje nazivamo životom.

Slično tome, često mi je govorio i šta *treba* da radim. Očekivao je iskrenost i poštenje u svim vidovima života, ali mi je takođe govorio i da pridržim vrata ženama i deci, da mi stisak bude čvrst kad se rukujem, da pamtim imena ljudi i da kupcu uvek pružim malo više od očekivanog. Shvatio sam da njegova pravila nisu bila samo osnova filozofije koja mu je dobro služila, već su govorila sve o njemu. Pošto je verovao u iskrenost i poštenje, otac je smatrao da veruju i drugi. Verovao je u pristojnost i pretpostavljao da su i drugi baš kao i on. Verovao je da bi ljudi, ako imaju izbora, uglavnom postupali ispravno čak i kad to nije lako, i verovao je da dobro bezmalo uvek pobeđuje zlo. Nije, međutim, bio naivan. „Veruj ljudima“, rekao bi mi, „sve dok ti ne pruže razlog da im ne veruješ. A onda im nikad ne okreći leđa.“

Moj otac je, više no iko drugi, uticao da postanem čovek kakav sam danas.

No promenio ga je rat. Ili pre, Holokaust ga je promenio. Ne njegovu inteligenciju – moj otac je bio u stanju da za nepunih deset minuta u celosti reši ukrštenicu u *Njujork tajmsu* – već njegove stavove o ljudima. Svet, koji je mislio

da poznaje, za njega više nije imao smisla, pa se otac počeo menjati. Tada je bio u poznim pedesetim godinama i nakon što me je unapredio u poslovnog partnera, u prodavnici je provodio vrlo malo vremena. Umesto toga, postao je Jevrej-in s punim radnim vremenom. Počeo je redovno odlaziti u sinagogu s mojom majkom – o njoj ću govoriti kasnije – i finansijski pomagao brojne jevrejske ciljeve. Odbijao je da radi na šabat. Sa zanimanjem je pratio vesti o osnivanju Izraela – a potom i o arapsko-izraelskom ratu – i počeo odlaziti u Jerusalem barem jednom godišnje kao da traži nešto što nije ni znao da mu nedostaje. Kako je stario, ta duga putovanja su me počela brinuti, ali me je uveravao da je u stanju da brine o sebi i godinama i jeste bio. Uprkos poodmaklim godinama, um mu je bio bridak kao i uvek, ali ga telo, nažalost, nije služilo podjednako dobro. U devedesetoj je doživio infarkt i, premda se oporavio, sedam meseci kasnije pretrpeo je moždani udar koji mu je uveliko oslabio desnu stranu tela. Čak i tada je insistirao da sam o sebi vodi računa. Nije hteo da se preseli u dom iako se pri kretanju morao pomagati hodalicom i nastavio je da vozi iako sam ga molio da vrati vozačku dozvolu. Opasno je, govorio sam mu, na šta bi samo slegnuo ramenima.

„Šta da radim“, odgovarao je. „Kako inače da stignem do prodavnice?“

Moj otac je najzad preminuo mesec dana pre no što je napunio sto i jednu godinu; vozačka dozvola mu je i dalje bila u novčaniku, a na noćnom stočiću rešena ukrštenica. Bio je to dug život, zanimljiv život, i u poslednje vreme često mislim na njega. To je i logično, pretpostavljam, pošto sam sve vreme išao njegovim stopama. Nosio sam sa sobom njegova „pravila za život“ svakog jutra kad sam otvarao prodavnicu i u ophođenju s ljudima. Pamtio sam imena i pružao više no

što se očekivalo, a do dana današnjeg sa sobom nosim šešir kad mislim da ima izgleda za kišu. Kao i moj otac, i sâm sam imao infarkt i sada upotrebljavam hodalicu, a um mi je bridak premda nikad nisam voleo ukrštenice. I, kao i moj otac, bio sam isuviše tvrdoglav da bih se lišio vozačke dozvole. To je, kad sad razmislim, verovatno bila greška. Da jesam, ne bih bio u ovoj nevolji – u kolima pored auto-puta, nasred strmog nasipa, s haubom zgužvanom od udarca u stablo. I ne bih maštario kako će neko doći s termosom punim kafe i čebetom i onim pokretnim prestolom u kakvom su faraone premeštali s mesta na mesto. Jer, koliko mogu da vidim, postoji samo jedan način da se odavde izvučem živ.

U nevolji sam. Kroz popucalo vetrobransko staklo vidim da sneg i dalje pada, što smanjuje vidljivost i moć orijentacije. Glava mi krvari i na mahove imam vrtoglavicu; bezmalo sam siguran da mi je desna ruka slomljena. Rame mi pulsira i pri najmanjem pokretu osećam užasan bol. Iako na sebi imam jaknu, već mi je toliko hladno da se tresem.

Lagao bih da vam kažem da se ne plašim. Ne želim da umrem, a zahvaljujući svojim roditeljima – majka mi je živela devedeset šest godina – odavno sam pretpostavljao da imam genetsku predispoziciju da doživim i više godina nego što ih imam sad. Do pre nekoliko meseci bio sam uveren da još pet-šest godina mogu da živim sasvim dobro. Možda ne baš *dobro*. Ne ide to tako u mojim godinama. Raspadam se već neko vreme – srce, zglobovi, bubrezi, delići mog tela počeli su otkazivati – ali nedavno se tu pojavilo još nešto. Izrasline u mojim plućima, rekli su lekari. Tumori. *Rak*. Moje vreme se sada meri mesecima, ne godinama... ali i pored toga, još nisam spremam da umrem. Ne danas. Moram nešto da uradim, nešto što činim svake godine još od 1956. Stari običaj nestaje i želeo sam više od svega još jednu, poslednju priliku da se oprostim.

Ipak, čudno je na šta čovek misli kad veruje da se suočava sa smrću. U jedno sam siguran – ako mi je vreme isteklo, ne bih da odem ovako – da mi telo drhti i proteze cvokoću sve dok mi neizbežno na kraju ne otkáže srce. Znam šta se događa kad ljudi umiru – za ovoliko godina koliko imam bio sam na više sahrana nego što se može izbrojati. Da mogu da biram, radije bih umro u snu, kod kuće, u udobnoj postelji. Ljudi koji tako umru na bdenju izgledaju dobro, i zato sam, ako me smrt tapše po ramenu, već odlučio da se premestim na zadnje sedište. Poslednje što želim jeste da me ovde pronađu kako smrznut sedim nalik nekakvoj nakaznoj skulpturi od leda. Kako će uopšte moći da izvuku moje telo? Pošto sam ovako zaglavljen za volanom, bilo bi to kao da pokušavaju da izvuku koncertni klavir iz malenog kupatila. Mogu da zamislim kako neki vatrogasac odlama komade leda i mrda moje telo napred-nazad govoreći nešto poput: „Okreni mu glavu ovamo, Stive“, ili: „Izvuci mu ruke tamo, Džo“, dok pokušavaju da izbave moje smrznuto telo iz automobila. Udaraju i lupaju, vuku i guraju sve dok uz poslednji tresak moje telo ne padne na zemlju. To nikako ne želim, hvala lepo. Još imam svoj ponos. I kao što rekoh, ako dođe dotle, daću sve od sebe da se premestim na zadnje sedište i samo ću sklopiti oči. Tako me mogu izvući lako, da skliznem kao zaleđena riba.

Ali možda neće doći do toga. Možda će neko primetiti tragove guma na drumu što vode baš preko nasipa. Možda će se neko zaustaviti i zazvati, možda uperiti svetlost baterijske lampe i dole ugledati automobil. Nije to nezamislivo; moglo bi se desiti. Pada sneg i ljudi već voze polako. Neko će me sigurno pronaći. Moraju me naći.

Zar ne?

Možda i ne.

Sneg i dalje pada. Dah mi izlazi u oblačićima, kao u zmaja, a telo počinje da me boli od hladnoće. No moglo bi biti i gore. Jer bilo je hladno – mada nije padao sneg – kad sam krenuo, pa sam se obukao toplo. Na sebi imam dve majice, džemper, rukavice i šešir. U ovom trenutku automobil je pod uglom, prednjim delom okrenut naniže. I dalje sam vezan pojasom koji drži moju težinu, ali mi je glava na volanu. Vazdušni jastuk se aktivirao, usled čega su se beli prah i oštar miris baruta rasuli po čitavim kolima. Nije udobno, ali izdržavam.

No telo mi pulsira. Mislim da vazdušni jastuk nije bio ispravan jer sam udario glavom o volan i izgubio svest. Ne znam koliko sam dugo bio bez svesti. Posekotina na glavi mi još krvari, a kosti u desnoj ruci izgledaju kao da hoće da iskoče iz kože. Bole me i ključna kost i rame, pa se plašim da se pomerim. Govorim sebi da je moglo biti i gore. Iako pada sneg, napolju nije veoma hladno. Temperatura bi večeras trebalo da padne do šest ispod nule, ali sutra će biti oko dva iznad nule. Biće i vetra koji će na mahove duvati brzinom od trideset kilometara na čas. Sutra, u nedelju, vetar će biti još jači, ali u ponedeljak uveče vreme će se postepeno poboljšati. Dotad će hladni talas uglavnom već proći i vetra gotovo i neće biti. U utorak se očekuje da bude oko pet stepeni iznad nule.

Znam to jer pratim program televizijskog kanala *Vremenska prognoza*. Nije toliko depresivan kao što su vesti i zanimljiv mi je. Ne govore samo o tome kakvo se vreme očekuje; prikazuju emisije o katastrofalnim posledicama vremenskih prilika u prošlosti. Gledao sam emisije o ljudima koji su bili u toaletu kad im je uragan iz temelja podigao kuću, slušao kako su ih spasavali nakon što ih je zahvatila poplava. Na ovom televizijskom programu ljudi uvek prežive katastrofu jer to su ljudi koje intervjuišu za emisiju. Volim da unapred znam

da su preživeli. Prošle godine sam gledao emisiju o ljudima koje je usred najveće saobraćajne gužve u Čikagu iznenadila snežna mećava. Sneg je padao toliko brzo da su morali zatvoriti puteve dok je na njima još bilo ljudi. Osam sati je hiljade ljudi sedelo na auto-putevima ne mogavši da se pomeri dok je temperatura naglo padala. U središtu emisije koju sam gledao bilo je dvoje ljudi koji su preživeli mećavu, ali ono što mi je palo u oči dok sam gledao bilo je to da nijedno od njih nije bilo spremno za takve vremenske uslove. Oboje su bezmalo doživeli hipotermiju dok je besnela mećava. Ovo mi, moram priznati, nema smisla. Ljudi koji žive u Čikagu dobro znaju da tu redovno pada снег; doživljavaju mećave koje ponekad stižu iz Kanade, moraju biti svesni da ume da bude hladno. Kako je moguće da to ne znaju? Da živim na takvom mestu, u kolima bih već krajem oktobra imao grejnu ćebad, kape, još jednu zimsku jaknu, štitnike za uši, rukavice, lopatu, baterijsku lampu, grejače za ruke i boce vode. Da živim u Čikagu, u mećavi bih mogao da opstanem dve nedelje pre no što bih počeo da se brinem.

Moj problem, međutim, jeste to što živim u Severnoj Karolini. I obično sam, kad vozim – izuzev kad jednom godišnje putujem u planine, uglavnom leti – od kuće udaljen desetinu kilometara. Stoga mi je prtljažnik prazan, ali me donekle teši činjenica da mi ne bi koristilo ni da u prtljažniku imam pokretni hotel. Nasip je zaleđen i strm i nema izgleda da se popnem do vrha sve da su tamo i sva Tutankamono-va blaga. Ipak, nisam baš sasvim nespreman za ono što mi se dogodilo. Pred polazak sam pripremio termos pun kafe, dva sendviča, suve šljive i bocu vode. Hranu sam stavio na suvozačko sedište, pored pisma koje sam napisao, i premda se sve to isprevtalo u nesreći, teši me saznanje da je i dalje u kolima. Ako ogladnim, pokušaću da to pronađem, ali čak

i sad shvatam cenu koja se mora platiti kad se jede i pije. Šta uđe mora i da izađe, a još nisam smislio kako će izaći. Hodalica mi je na zadnjem sedištu, a padina će me povući u grob; budući da sam povređen, zov prirode ne dolazi u obzir.

A što se nesreće tiče, mogao bih verovatno izmisliti uzbudljivu priču o zaleđenom drumu ili opisati besnog, nemarnog vozača zbog koga sam skrenuo s drumu, ali nije bilo tako. Dogodilo se sledeće: bilo je mračno i sneg je padao sve jače i jače da bi najednom drum naprosto nestao. Pretpostavljam da sam ušao u krivinu – kažem *pretpostavljam* jer očigledno nisam video krivinu – i dok sam se okrenuo, proleteo sam kroz zaštitnu ogradu i vrludao niz strmi nasip. Sedim ovde, sâm u mraku, pitajući se hoće li na kraju snimiti emisiju o meni i prikazati je na *Vremenskoj prognozi*.

Više ništa ne vidim kroz vetrobransko staklo. Iako mi to stvara nesnosan bol, uključujem brisače ne očekujući ništa, ali trenutak kasnije uklanjaju sneg i za sobom ostavljaju tanki sloj leda. Ovaj običan trenutak mi deluje divno, ali nerado isključujem brisače kao i farove na koje sam zaboravio. Kažem sebi da treba što više da štedim akumulator za slučaj da moram da upotrebim sirenu.

Pomeram se osećajući snažan bol koji mi kroz ruku ide do ključne kosti. Pada mi mrak na oči. Agonija. Dišem čekajući da užareni bol prođe. Bože blagi, molim te. Jedva se suzdržavam da ne vrisnem, ali tada, za divno čudo, počinje da jenjava. Dišem ravnomerno trudeći se da odagnam suze, a kad najzad popusti, iscrpljen sam. Mogao bih da zaspim zauvek i da se ne probudim nikad. Zatvaram oči. Umoran sam, toliko sam umoran.

Začudo, mislim na Danijela Makaluma i popodnevenu posetu. Zamišljam poklon koji je ostavio za sobom, a dok gubim svest, pitam se koliko će vremena proteći dok me neko ne pronađe.

„Ajra.“

Najpre to čujem u snu, nerazgovetno i bezoblično, kao zvuk pod vodom. Treba mi trenutak da shvatim da neko izgovara moje ime. Ali to je nemoguće.

„Moraš da se probudiš, Ajra.“

Oči mi se otvaraju. Na sedištu pored sebe vidim Rut, svoju ženu.

„Budan sam“, kažem glave i dalje oslonjene na volan. Bez naočara, izgubljenih u nesreći, njen lik je nejasan, nalik duhu.

„Sleteo si s drumu.“

Trepnem. „Neki manijak me naterao da skrenem s drumu. Naleteo sam na led. Da nemam reflekske kao mačka, bilo bi gore.“

„Skrenuo si s drumu jer si bezmalo slep i prestar da bi vozio. Koliko puta sam ti rekla da predstavljaš opasnost za volanom?“

„Nikad mi to nisi rekla.“

„Trebalo je da ti kažem. Nisi ni primetio krivinu.“ Zastaje. „Krvariš.“

Podignem glavu, obrišem čelo zdravom rukom i vidim da je crvena. Krvi ima na volanu i na kontrolnoj tabli, svuda su crvene mrlje. Pitam se koliko sam krvi izgubio. „Znam.“

„Slomio si ruku. I ključnu kost. I s ramenom ti nešto nije u redu.“

„Znam“, kažem ponovo. Kad trepnem, Rut nestane, pa se pojavi.

„Moraš u bolnicu.“

„Tačno“, kažem.

„Zabrinuta sam za tebe.“

Udišem i izdišem pre no što odgovorim. Duboki udisaji. „I ja sam zabrinut za sebe“, kažem najzad.

Moja žena Rut zapravo nije u kolima. To mi je jasno. Umrla je pre devet godina, onog dana kad sam se osećao kao da mi se život završio. Doživao sam je iz dnevne sobe, a kad se nije odazvala, ustao sam sa stolice. Tada sam se još kretao bez hodalice iako sam išao sporo, i nakon što sam stigao do spavaće sobe, ugledao sam kako na desnom boku leži na patosu, pored kreveta. Okrenuo sam je na leđa i opipao vrat, ali nisam osetio ništa. Davao sam joj veštačko disanje, onako kako sam video da čine na televiziji. Grudi su joj se dizale i spuštale i disao sam dok mi se svest nije pomračila, ali nije bilo reakcije. Poljubio sam joj usne i obraze i držao je u naručju dok nije stigla hitna pomoć. Rut, koja mi je bila žena više od pedeset pet godina, umrla je i u tren oka nestalo je i sve što sam voleo.

„Zašto si ovde?“, pitam je.

„Kakvo je to pitanje? Ovde sam zbog tebe.“

Naravno. „Koliko sam spavao?“

„Ne znam“, odgovara. „Ali smračilo se. Mislim da ti je hladno.“

„Uvek mi je hladno.“

„Ne ovoliko.“

„Ne“, složim se, „ne ovoliko.“

„Zašto si se vozio ovim drumom? Kuda si krenuo?“

Pomislim da se pomerim, ali odustanem kad se setim bola. „Znaš.“

„Da“, kaže. „Vozio si u Blek Mauntin. Tamo smo proveli medeni mesec.“

„Želeo sam da odem još jednom. Sutra nam je godišnjica.“

Zastaje trenutak pre no što odgovori. „Mislim da ti se mozak pomutio. Venčali smo se u avgustu, a ne u februaru.“

„Ne ta godišnjica“, kažem. Ne govorim joj kako mi je lekar rekao da neću dočekati avgust. „Druga naša godišnjica“, kažem umesto toga.

„O čemu pričaš? Nema nikakve druge godišnjice. Postoji samo jedna.“

„Dan kad mi se život zauvek promenio“, kažem. „Dan kad sam te prvi put ugledao.“

Rut na trenutak ćuti. Zna da tako mislim, ali za razliku od mene, njoj je teško da govori takve stvari. Volela me je strasno, ali tu sam ljubav osećao u izrazu njenog lica, njenom dodiru, nežnosti njenog poljupca. A kad mi je to bilo najpotrebnije, volela me je i pisanom rečju.

„Bio je to šesti februar 1939“, kažem. „Bila si u kupovini u centru grada sa svojom majkom Elizabet i ušle ste u prodavnicu. Tvoja majka je želela da kupi šešir za tvog oca.“

Naslanja se na naslon sedišta ne skidajući pogled s mene. „Izašao si iz stražnje prostorije“, kaže. „A trenutak kasnije izašla je i tvoja majka.“

Da, najednom se prisećam, zaista je izašla i moja majka. Rut je oduvek imala izvanredno pamćenje.

Kao i porodica moje majke, i Rutina porodica je bila iz Beča, ali su se u Severnu Karolinu doselili svega dva meseca ranije. Pobjegli su iz Beča nakon Anšlusa, nakon što su Hitler i nacisti Austriju pripojili Rajhu. Jakob Fajfer, Rutin otac, profesor istorije umetnosti, znao je šta Hitlerov uspon znači za Jevreje i prodao je sve što su imali da bi skupili mito kojim će svojoj porodici osigurati slobodu. Nakon što su prešli granicu i stigli u Švajcarsku, otputovali su u London, a potom u Njujork, da bi na kraju stigli u Grinsboro. Jedan od Jakobovih stričeva proizvodio je nameštaj nekoliko ulica dalje od prodavnice mog oca; Rut i njena porodica mesecima su živeli u dve skućene sobe iznad fabrike. Kasnije ću saznati da je Rut od isparenja laka bilo toliko zlo da je jedva i spavala.

„Došle smo u prodavnicu jer smo znale da tvoja majka govori nemački. Rekli su nam da nam ona može pomoći.“

Odmahuje glavom. „Osećali smo veliku nostalgiju, čeznuli smo da sretnemo nekog iz Austrije.“

Klimam glavom. Barem mislim da to činim. „Moja majka je objasnila sve kad ste otišli. Morala je. Nisam razumeo nijednu reč koju ste izgovorile vas tri.“

„Trebalo je da naučiš nemački od svoje majke.“

„Zar je to bilo važno? Niste ni napustile prodavnicu, a ja sam znao da ćemo se venčati jednog dana. Imali smo sve vreme ovog sveta za razgovor.“

„To uvek kažeš, ali to nije tačno. Jedva si me i pogledao.“

„Nisam mogao. Lepšu devojkicu od tebe nikad nisam video. Bilo je to kao da pokušavam da gledam u sunce.“

„Ach, Quatsch...“,* frkne. „Nisam bila lepa. Bila sam dete. Imala sam samo šesnaest godina.“

„A ja sam tek napunio devetnaest. I na kraju sam bio u pravu.“

Uzdahne. „Da“, kaže, „bio si u pravu.“

Rut i njene roditelje sam, naravno, video i ranije. Dolažili su u našu sinagogu i sedeli u prednjem delu, stranci u tuđoj zemlji. Moja majka mi ih je pokazala nakon službe neupadljivo ih posmatrajući dok su žurno odlazili kući.

Uvek sam voleo nedeljna jutra kad smo se kući vraćali iz sinagoge, kad sam majku imao samo za sebe. U razgovoru smo s lakoćom prelazili s teme na temu, a ja sam uživao što pažnju poklanja samo meni. Mogao sam joj pričati o svojim problemima ili je pitati bilo šta što mi padne na pamet, čak i ono što bi moj otac smatrao besmislenim. Dok je otac nudio savete, majka je pružala utehu i ljubav. Otac nam se nikad ne bi pridružio; više je voleo da rano subotom otvori prodavnicu nadajući se da će o vikendu biti posla. Moja majka

* Nem.: „Glupost“, „pričaš svašta“. (Prim. prev.)

je to razumela. Dotad sam čak i ja shvatio koliko je teško uopšte držati prodavnicu. Grinsboro je, kao i ostala mesta, uveliko osetio posledice ekonomske depresije i ponekad je bilo dana kad u prodavnicu ne bi ušao nijedan kupac. Mnogi ljudi su bili nezaposleni, a još više ih je gladovalo. Stajali su u redovima za tanjir supe ili parče hleba. Mnoge mesne banke su propale, a s njima i svačija uštedevina. Moj otac je bio od onih koji štede kad su vremena dobra, ali čak je i njemu bilo teško kad je stigla 1939.

Majka je uvek radila s ocem premda je retko bivala s kupcima. U to doba su muškarci – a naši kupci su skoro isključivo bili muškarci – očekivali da im upravo muškarci pomognu i pri izboru i pri popravci odeli. Moja je majka, međutim, držala otvorena vrata skladišnog prostora, pa je tako imala savršen pogled na kupce. Moram reći da je majka bila izuzetno vešta. Otac bi zategnuo, povukao i obeležio tkaninu na odgovarajućim mestima, ali majka je već na prvi pogled znala da li treba nešto učiniti na mestima koja je obeležio otac. Umela je da zamisli kupca u odelu i znala tačno pravac svakog nabora i šava. Otac je to razumeo – zato je i postavio ogledalo u kojem je mogla videti sve. Mada bi to nekog muškarca možda ugrožavalo, moj se otac time ponosio. Jedno od očevih „pravila za život“ glasilo je da se čovek treba oženiti ženom pametnijom od njega. „Ja sam tako“, rekao bi mi, „a treba i ti. Zašto bih razmišljao samo ja?“

Majka je, moram priznati, uistinu bila pametnija od oca. Premda nikad nije savladala veštinu kuvanja – trebalo joj je zabraniti da ulazi u kuhinju – govorila je četiri jezika i Dostojevskog citirala na ruskom – bila je priznati pijanista i školovala se na Bečkom univerzitetu u vreme kad su studentkinje bile retkost. Moj otac, s druge strane, nikad nije pohađao koledž. Kao i ja, radio je još kao dečak u očevoj

prodavnici galanterije i bio vešt i s brojevima i s kupcima. I kao i ja, svoju buduću ženu prvi put je video u sinagogi ubrzo nakon što je stigla u Grinsboro.

Tu, međutim, prestaje svaka sličnost jer sam se često pitao jesu li moji roditelji srećan par. Lako bi bilo reći da su tada bila drugačija vremena, da su se brakovi sklapali pre iz praktičnih razloga nego iz ljubavi. Ne kažem da nisu bili jedno za drugo. Moji roditelji su bili dobri partneri i ni jedan jedini put nisam čuo da su se posvađali. No često sam se pitao jesu li se ikad voleli. Za sve godine koje sam proživio s njima nikad nisam video da su se poljubili niti su bili od onih parova koji se drže za ruke. Uveče bi moj otac za kuhinjskim stolom vodio knjige, dok je majka sedela u dnevnoj sobi s knjigom u krilu. Kasnije, kad su moji roditelji prestali da rade i pošto sam ja preuzeo posao, nadao sam se da će se zbližiti. Mislio sam da će putovati zajedno, odlaziti na krstarenje ili u razgledanje znamenitosti, ali nakon prve posete Jerusalimu, moj otac je uvek putovao sam. Vodili su svako svoj život, udaljavali se još više, opet postajali stranci. Kao osamdesetogodišnjaci, činilo se, izgleda da jedno drugom više nisu imali šta da kažu. Bili su u stanju da sate provedu u istoj prostoriji a da ne izuste nijednu reč. Kad bismo Rut i ja dolazili u posetu, vreme bismo najpre provodili s jednim pa s drugim, a posle bi mi u kolima Rut stegnula ruku kao da obećava da nas neće stići takva sudbina.

Njihov odnos je uvek više opterećivao Rut nego ijedno od njih. Moji roditelji, činilo se, nisu žarko želeli da premoste jaz između sebe. Osećali su se dobro, svako u svom svetu. Kako su starili, otac je bivao bliži svojim korenima, dok je majka stekla strast prema baštovanstvu i sate provodila orežujući cveće u dvorištu iza kuće. Otac je voleo da gleda vesterne i večernje vesti, majka je imala svoje knjige. I, naravno, uvek

su ih zanimala umetnička dela koja smo Rut i ja sakupljali, dela zahvaljujući kojima smo se na kraju obogatili.

„Mnogo je vremena prošlo dok sledeći put nisi došla u prodavnicu“, kazao sam Rut.

Napolju je sneg prekrrio vetrobransko staklo i nastavlja da pada. Po informacijama objavljenim na *Vremenskoj prognozi*, dosad je trebalo da prestane, no uprkos čudima savremene tehnologije i prognozi, pri predviđanju vremenskih uslova i dalje se prave greške. To je još jedan razlog što mi je taj program zanimljiv.

„Majka je kupila šešir. Nismo imali novca za nešto više.“

„Ali smatrala si da sam zgodan.“

„Ne. Uši su ti bile prevelike. Meni se dopadaju male uši.“

U pravu je kad to kaže za moje uši. Uši su mi velike i štrče baš kao u mog oca, no za razliku od mog oca, ja sam se svojih stideo. Kao dete, sa svojih osam-devet godina, uzeo sam neki višak tkanine iz prodavnice, isekao dugu traku i do kraja leta spavao s tom trakom obavijenom oko glave nadajući se da će mi se uši priljubiti uz lobanju. Kad bi noću dolazila da me obiđe, majka na to nije obraćala pažnju, ali sam katkad čuo kako joj otac šapuće gotovo uvređenim tonom. *Ima moje uši*, rekao bi joj. *Šta ne valja s mojim ušima?*

Pričao sam o tome Rut nedugo nakon što smo se venčali i smejala se. Od tada bi me ponekad zadirkivala zbog ušiju kao što čini sad, ali za sve naše zajedničke godine nijednom u njenom zadirkivanju nisam primetio zlu nameru.

„Mislio sam da ti se dopadaju moje uši. Govorila si mi to kad god bi ih poljubila.“

„Dopadalo mi se tvoje lice. Imaš milo lice. Tvoje uši jednostavno idu s njim. Nisam htela da te povredim.“

„Milo lice?“

„Da. U očima ti se videla nežnost, kao da u ljudima vidiš samo dobrotu. Primetila sam to iako si me jedva i pogledao.“

„Pokušavao sam da smognem hrabrosti i pitam te da te otpratim kući.“

„Ne“, kaže odmahujući glavom. Iako joj lik ne vidim jasno, glas joj je mladalački, kao u šesnaestogodišnjakinje koju sam upoznao pre toliko vremena. „Posle toga sam te mnogo puta videla u sinagogi i nijednom me nisi pitao. Ponekad sam te čak i čekala, ali si bez reči prolazio pored mene.“

„Nisi govorila engleski.“

„Tada sam već pomalo razumela, a umela sam i da kažem ponešto. Da si me pitao, rekla bih ti: 'Okej, Ajra. Možeš da me otpratiš.'“

Izgovara ove reči s jakim naglaskom. To je prizvuk nemačkog kakav se govori u Beču, nežno i melodično. Raspevano. Taj naglasak je kasnije izbledeo, ali nikad nije sasvim nestao.

„Tvoji roditelji to nikad ne bi dozvolili.“

„Moja majka bi. Dopao si joj se. Tvoja majka joj je rekla da ćeš jednog dana naslediti posao.“

„Znao sam! Oduvek sam podozrevao da si se za mene udala zbog novca.“

„Kakvog novca? Nisi imao novca. Da sam htela da se udam za bogataša, udala bih se za Dejvida Epstajna. Otac mu je imao fabriku tekstila i živeli su u ogromnoj kući.“

I ovo je bila jedna od stalnih šala u našem braku. Iako je rekla istinu, čak je i moja majka znala da to nije posao koji čoveku može doneti bogatstvo. Počeo je kao mala radinost, što je i ostao sve do dana dok prodavnicu nisam prodao i prestao da radim.

„Sećam se da sam vas dvoje viđao u restorančiću preko puta ulice. Tu si se s Dejvidom sastajala skoro svakog dana tog leta.“

„Volela sam čokoladni napitak. Tada sam ga prvi put probala.“

„Bio sam ljubomoran.“

„Imao si i pravo“, kaže. „Bio je bogat i zgodan i uši su mu bile savršene.“

Smešim se poželevši da je vidim bolje. No to mi onemogućava mrak. „Neko vreme sam mislio da ćete se venčati.“

„Prosio me je više puta, a ja bih mu rekla da sam isuviše mlada, da bi morao da čeka dok ne završim koledž. No lagala sam. Istini za volju, već sam bacila oko na tebe. Zato sam uvek zahtevala da idemo u restorančić blizu prodavnice tvog oca.“

Znao sam ovo, dakako. Ali volim da čujem kad to kaže.

„Stajao sam uz izlog i posmatrao kako sediš s njim.“

„I ja sam tebe ponekad videla.“ Osmehuje se. „Jednom sam i mahnula, ali nikad me nisi pitao da se prošetam sa mnom.“

„Dejvid mi je bio drug.“

To je istina i drugovali smo skoro čitav život. Družili smo se i sa Dejvidom i s njegovom suprugom Rejčel, a Rut je i podučavala jedno od njihove dece.

„Nema to nikakve veze s drugarstvom. Plašio si se mene. Oduvek si bio stidljiv.“

„Mora da misliš na nekog drugog. Bio sam neusiljen, žene su me volele, bio sam mladi Frenk Sinatra. Ponekad sam se morao kriti od silnih žena koje su me jurile.“

„Piljio si sebi u stopala kad si hodao i pocrveneo kad sam ti mahnula. A onda si se u avgustu odselio, otišao na fakultet.“

Pohađao sam koledž *Vilijam i Meri* u Vilijamsburgu, u Virdžiniji, a kući sam došao tek u decembru. Tog meseca sam Rut video dvaput u sinagogi, u oba navrata izdaleka, pre no što sam se vratio u školu. U maju sam došao kući kako bih preko leta radio u prodavnici, a tada je Evropom

besneo Drugi svetski rat. Hitler je pokorio Poljsku i Norvešku, osvojio Belgiju, Luksemburg i Holandiju i porazio Francuze. Jedina tema svih novina, svih razgovora, bio je rat. Niko nije znao hoće li Amerika ući u sukob; vladalo je sumorno raspoloženje. Posle nekoliko sedmica Francuzi su zauvek izbačeni iz rata.

„I dalje si se viđala s Dejvidom kad sam se vratio.“

„Ali sam se za tih godinu dana, dok si bio odsutan, i sprijateljila s tvojom majkom. Dok je moj otac radio, moja majka i ja smo odlazile u prodavnicu. Razgovarale smo o Beču i našem starom životu. Moja majka i ja smo, naravno, čeznule za Austrijom, ali ja sam bila i ljuta. Nije mi se dopadala Severna Karolina. Nije mi se dopadala ova zemlja. Osećala sam da ne pripadam ovde. Uprkos ratu, negde u duši želela sam da se vratim kući. Želela sam da pomognem svojoj porodici. Mnogo smo se brinuli za njih.“

Vidim je kako se okreće ka prozoru i u tišini znam da Rut misli na svoje bake i dede, tetke i teče, rođake. Noć pre no što su Rut i njeni roditelji otišli u Švajcarsku, desetine njenih rođaka okupile su se na oproštajnoj večeri. Rastali su se neveselo, obećavali da će ostati u vezi, i mada su se neki radovali što oni odlaze, skoro svi su smatrali da Rutin otac ne samo da preteruje već i da je nepromišljen što ostavlja sve zarad neizvesne budućnosti. No poneko je Rutinom ocu tutnuo i neki zlatnik, i za šest nedelja koliko je trajalo putovanje do Severne Karoline, upravo zahvaljujući tim zlatnicima imali su krov nad glavom i pune stomake. Izuzev Rut i njenih roditelja, čitava porodica ostala je u Beču. U leto 1940. na nadlakticama su nosili trake s Davidovom zvezdom i uglavnom im je bilo zabranjeno da rade. Tada je već bilo prekasno da pobegnu.

Majka mi je pričala o tim Rutinim posetama i njihovim brigama. Kao i Rut, i moja majka je još imala rođake u Beču, ali kao i mnogi drugi, ni mi nismo znali šta se sprema i koliko će sve to na kraju biti strašno. Ni Rut nije znala, ali njen otac jeste. Znao je da treba pobeći dok još ima vremena. Bio je, kasnije sam shvatio, najpametniji čovek koga sam poznao.

„Tvoj otac je tada pravio nameštaj?“

„Da“, rekla je Rut. „Nijedan univerzitet nije hteo da ga zaposli, pa je radio šta je morao da nas prehrani. No bilo mu je teško. Nije bio stvoren da pravi nameštaj. U početku se kući vraćao iscrpljen, sa strugotinom u kosi i flasterima na rukama, a zaspao bi u fotelji skoro čim bi stigao kući. Ali nikad se nije žalio. Znao je da smo među srećnicima. Nakon što bi se probudio, istuširao bi se i obukao odelo za večeru podsećajući sebe samog na čoveka kakav je nekad bio. I za večerom bismo vodili žive razgovore. Pitao bi šta sam tog dana naučila u školi i pomno slušao moje odgovore. Zatim bi me navodio da drugačije razmišljam. 'Šta misliš, zašto je tako?', pitao bi, ili: 'Jesi li ikad razmišljala o ovome?' Znala sam, naravno, šta radi. Jednom profesor – uvek profesor, i u tome je bio dobar i zato je posle rata opet mogao da postane profesor. Naučio me je kako da razmišljam svojom glavom i da verujem svom instinktu, kao što je učio i sve svoje studente.“

Proučavam je razmišljajući koliko je to značajno bilo da je i sama Rut postala učiteljica, i još jednom pomišljam na Danijela Makaluma. „I usput ti je otac pomogao da naučiš sve o umetnosti.“

„Jeste“, kaže, a u glasu joj zatreperi nestašluk. „Pomogao mi je da naučim i to.“

Četiri meseca ranije

SOFIJA

„Moraš da pođeš“, molila je Marša. „Želim da pođeš. Ide nas trinaest-četrnaest. I nije to toliko daleko. Maklinsvil je na nepun sat odavde i znaš da ćemo se ludo provesti u kolima.“

Sofija ju je sumnjičavo pogledala sa svog kreveta, gde je bez mnogo oduševljenja pregledala neke beleške o istoriji renesanse. „Ne znam... *rodeo*?“

„Ne govori tako“, odvrtila je Marša nameštajući kaubojski šešir pred ogledalom, pomerajući ga na ovu i onu stranu. Marša Pik, s kojom je delila sobu od druge godine studija, Sofiji je bila najbolja prijateljica na fakultetu. „Pre svega, to nije rodeo – to je samo *jahanje bikova*. A drugo, nije suština u tome. Suština je u tome da izađeš iz kampusa, odeš na izlet i družiš se sa mnom i s devojkama. Posle će se održati i zabava u velikom, starinskom ambaru blizu arene gde nameste šankove... biće i žive muzike i plesa i kunem se bogom da nikad nećeš videti više zgodnih mladića na jednom mestu.“

Sofija je pogledala preko ruba sveske. „Poslednje što sad želim jeste da nađem zgodnog mladića.“

Marša je zakolotala očima. „Suština je u tome da moraš da izađeš iz kuće. Već je oktobar. Prošlo je dva meseca od početka nastave i moraš prestati da tuguješ.“

„Ne tugujem“, rekla je Sofija „Samo mi je... dosta toga.“

„Misliš, dosta ti je da viđaš Brajana, je li?“ Okrenula se licem ka Sofiji. „Dobro, to razumem. Ali ovo je mali kampus. Ove godine su sestrinstvo 'Hi omega' i bratstvo 'Sigma hi' u jednoj grupi. Ma šta da radiš, to je neizbežno.“

„Znaš na šta mislim. Prati me. U četvrtak je bio u atrijumu Skejlsovog centra posle mog predavanja. To se nikad nije dogodilo dok smo bili zajedno.“

„Jesi li razgovarala s njim? Je li on pokušao da razgovara s tobom?“

„Ne.“ Sofija je odmahнула glavom. „Odmah sam se zapu-tila ka izlazu i pretvarala se da ga nisam primetila.“

„Dakle, nema problema.“

„To je ipak neprijatno...“

„Pa šta?“ Marša je nestrpljivo slegnula ramenima. „Ne dozvoli da te to uznemirava. Na kraju krajeva, on nije psihopata. Shvatiće na kraju.“

Sofija je pogledala u stranu pomislivši *Nadam se da hoće*, ali kad nije ništa rekla, Marša je prišla i sela na krevet pored nje. „Razmislimo o tome logično, važi? Rekla si da je prestao da zove i šalje poruke, zar ne?“

Mada nerado, Sofija je potvrdno klimnula glavom.

„Onda je u redu“, zaključila je. „Vreme je da kreneš dalje.“

„To i pokušavam. Ali kud god da krenem, i on je tu. Ne razumem zašto me ne ostavi na miru.“

Marša je privukla kolena i na njih oslonila bradu. „Jednostavno – Brajan misli da će te, ako razgovara s tobom, ako kaže prave reči i šarmira te, nagovoriti da se predomisliš. On zaista veruje u to.“ Marša ju je netremice posmatrala s

ozbiljnim izrazom na licu. „Sofija, moraš shvatiti da tako razmišljaju svi mladići. Misle da pričom mogu postići sve i uvek žele ono što ne mogu imati. To im je u genima. Ostavila si ga, pa sada želi da mu se vratiš. To ti je početna lekcija iz predmeta zvanog mladići.“ Namignula je prijateljici. „Na kraju će prihvatiti da je gotovo. Ako ti, naravno, ne popustiš.“

„Ja ne popuštam“, rekla je Sofija.

„Bravo“, kazala je Marša. „Ionako si bila isuviše dobra za njega.“

„Mislila sam da ti se Brajan dopada.“

„Dopada mi se. Duhovit je, zgodan i bogat – šta tu ima da ti se ne dopadne? Družimo se od prve godine fakulteta i još uvek govorim s njim. Ali mi je takođe jasno da je u vezi loš i da je prevario moju cimerku. I to ne jednom-dvaput, već tri puta.“

Sofiji su se ramena opustila. „Hvala ti što si me podsetila.“

„Slušaj, kao tvoja prijateljica imam zadatak da ti pomognem da ovo prevaziđeš. I šta sam uradila? Pronašla sam neverovatno rešenje za sve tvoje probleme, izlazak s devojkama izvan kampusa, a ti pomišljaš da ostaneš ovde?“

Kako je Sofija i dalje ćutala, Marša se nagnula. „Molim te? Hajde s nama. Treba mi prijateljica.“

Sofija je uzdahnula znajući koliko je Marša uporna. „Dobro“, popustila je, „ići ću.“ I premda u tom trenutku toga nije bila svesna, kad god u mislima bude odlutala u prošlost, uvek će se sećati da je sve počelo ovako.

Kako se bližila ponoć, Sofija je morala priznati da je njena prijateljica imala pravo. Večernji izlazak joj je bio potreban... shvatila je da se prvi put posle više nedelja lepo provodi. Na

kraju krajeva, nema svake večeri priliku da uživa u mirisu zemlje, znoja i đubriva i gleda lude muškarce kako jašu još luđe životinje. Marša je, otkrila je Sofija, smatrala da jahači bikova odišu seksepilom i više puta ju je gurnula laktom da joj pokaže naročito zgodnog momka, uključujući i mladića koji je pobedio. „Ovo je sasvim sigurno pravi slatkiš“, rekla je, a Sofija se kroz smeh morala i protiv svoje volje složiti.

Potonja zabava predstavljala je prijatno iznenađenje. Oro-nuli ambar sa zemljanim podom, zidovima od drvenih dasaka, ogoljenim gredama i rupama u krovu, bio je krcat. Ljudi su stajali u tri reda za improvizovanim šankovima i skupljali se oko raznolikih stolova i stolica raspoređenih po ogromnom prostoru. Iako u načelu nije slušala kantri muziku, bend je bio dobar i na brzu ruku pripremljen plesni podijum bio je prepun. Tu i tamo bi počeo grupni ples koji su, činilo se, umeli da igraju svi izuzev nje. Podsećalo je to na nekakvu tajnu šifru; jedna pesma bi se završila, druga počela, a plesači su silazili s podijuma dok su na njihovo mesto dolazili novi i odabirali gde će stati, pa je imala utisak kao da gleda unapred pripremljenu koreografiju. Marša i ostale devojke iz sestrinstva takođe bi im se pridružile izводеći svaki plesni pokret savršeno, pa se Sofija pitala gde su sve to naučile. Za više od dve godine zajedničkog života ni Marša ni ostale devojke nikad nisu spomenule da umeju da igraju grupni ples.

Iako nije nameravala da se obruka na plesnom podijumu, Sofiji je bilo drago što je došla. Za razliku od većine pabova u blizini kampusa – i *svakog* paba u kojem je bila, kad smo već kod toga – ovde su ljudi bili istinski fini. Neverovatno fini. Nikad nije čula da toliko neznanača kaže: „Izvinite“ ili: „Samo malo“, i prijateljski se osmehne sklanjajući joj se s puta. I za još nešto je Marša imala pravo: zgodni mladići su bili na sve strane, a Marša i skoro sve devojke iz kuće takvu

priliku su u potpunosti koristile. Otkako su stigle, još nijedna nije morala da plati ni jedno jedino piće.

Sve je delovalo kao subotnje veče kakvo je zamišljala da se odigrava u Koloradu, Vajomingu ili Montani mada nije bila ni u jednoj od tih država. Ko je znao da u Severnoj Karolini ima toliko kauboj? Posmatrajući prisutne, shvatila je da verovatno i nisu pravi kauboji – glavnina je prisustvovala jer su voleli da subotom uveče gledaju jahanje bikova i piju pivo – ali nikad nije videla tolike kaubojske šešire, čizme i kopče na pojasevima na jednom mestu. A žene? I one su nosile čizme i šešire, ali i na svojim drugaricama iz sestrinstva i na ostalim ženama primetila je više sasvim kratkih šortseva i golih stomaka nego što je ikad videla u dvorištu kampusa kad osvane prvi topao prolećni dan. Marša i devojke su ranije tog dana bile u kupovini, pa se Sofija u farmerkama i košulji bez rukava osećala gotovo neugledno.

Pijuckala je piće, zadovoljavajući se posmatranjem i slušanjem. Marša je nekoliko minuta ranije odlutala sa Ešli, nesumnjivo da priča s mladićima koje je upoznala. I druge devojke su stajale u sličnim grupama, ali Sofija nije osećala potrebu da im se pridruži. Oduvek je bila pomalo samotnjak i za razliku od mnogih u kući, nije se strogo pridržavala pravila koja su važila u sestrinstvu. Iako je stekla nekoliko dobrih prijateljica, bila je spremna da krene dalje. Koliko god da je strahovala od *pravog života*, radovala se pri pomisli da će živeti sama. Zamišljala je potkrovlje u nekom gradu okruženo bistroima, kafićima i restoranima, ali ko zna koliko je to realno. Istina je bila da bi joj čak i život u stančiću pored auto-puta u Omahi, u Nebraski, bio miliji od trenutnog stanja. Dosadio joj je život u kući sestrinstva, ali ne samo zato što su „Hi omega“ i „Sigma hi“ ponovo u istoj grupi. Već treću godinu je u kući i sestrinski život je donosio sve manje

drame i uzbuđenja. Ne, nije tako. U kući gde žive trideset četiri devojke drama je *beskrajna*, a premda je davala sve od sebe da to izbegne, znala je da je ovogodišnja već počela. Nove devojke sa druge godine neprestano su razmišljale o tome šta ostale misle o njima i kako najbolje da se ukllope dok su se utrkivale za više mesto na lestvici.

Čak i kad im se pridružila, Sofiji zapravo ništa od svega toga nije bilo važno. Stupila je u sestrinstvo delom zato što se nije slagala s cimerkom na prvoj godini, a delom zato što su ostale studentkinje prve godine jurile da to učine. Zanimalo ju je da otkrije šta se tu dešava, a pogotovo zato što je društveni život u Vejku uglavnom bio „grčki“.* Dok se okrenula, postala je članica „Hi omega“ i dala depozit za sobu u kući.

Pokušala je da se uključi u sve to. Zaista jeste. Prve godine je nakratko pomišljala da preuzme i neku dužnost. Kad joj je Sofija to spomenula, Marša je prasnula u smeh, zatim se nasmejala i sama Sofija, i tu je bio kraj te priče. Bilo je to dobro jer je Sofija znala da ne bi dobro obavljala dužnost. Iako je prisustvovala svakoj zabavi, zvaničnom i obaveznom sastanku, nije verovala da je „sestrinstvo nešto što ti menja život“ niti je smatrala da joj „članstvo u 'Hi omegi' donosi doživotne povlastice“.

Kad god bi čula te slogane na sastancima, poželela bi da podigne ruku i pita svoje drugarice veruju li iskreno da je entuzijazam koji je pokazala tokom jednonedeljne sestrinske svečanosti zaista važan na duge staze. Ma koliko da se trudila, nije mogla zamisliti kako sedi na razgovoru za posao i kako njen budući šef kaže: *Primećujem da ste pomogli da se osmisli*

* Život na američkim univerzitetima često se naziva „grčkim“ jer bratstva i sestrinstva dobijaju nazive prema grčkom alfabetu. (Prim. prev.)

koreografija za tačku zahvaljujući kojoj je „Hi omega“ osvojila prvo mesto kad ste bili na prvoj godini. Iskreno govoreći, gospođice Danko, to je upravo veština kakvu tražimo od nekog ko konkuriše za mesto kustosa.

Kako da ne.

Život u sestrinstvu je bio deo iskustva stečenog na koledžu i nije žalila zbog toga, ali nikad nije želela da to bude i *jedini* deo. Čak ni glavni. Pre svega, u Vejk Forest je došla jer je želela dobro obrazovanje, a njena stipendija je iziskivala da joj studije budu na prvom mestu. I bile su.

Okretala je čašu s pićem razmišljajući o protekloj godini. Pa... skoro na prvom mestu.

Prošlog semestra, nakon što je saznala da ju je Brajan prevario i drugi put, bila je nesrećna. Nije mogla da uči, a kad si završni ispiti stigli, morala je da uči kao luda da bi očuvala prosek. Uspela je... ali jedva. Bilo je to bezmalo nešto najteže što je dotad morala uraditi i rešila je da više neće dozvoliti da joj se to dogodi. Da nije bilo Marše, nije znala kako bi uopšte i preživela poslednji semestar, što je bio dovoljan razlog da bude zahvalna što je i postala član „Hi omega“. Za nju su suštinu sestrinstva predstavljala individualna prijateljstva, a ne nekakav sumanutu grupni identitet; i za nju nečije mesto u hijerarhiji nije imalo nikakvog uticaja na prijateljstvo. Stoga će, kao što je radila od samog početka, u kući tokom završne godine činiti ono što mora, ali ne više od toga. Plaćaće članarinu i ignorisati klike koje se sasvim sigurno već stvaraju, pogotovo one u kojima vlada uverenje da članstvo u „Hi omegi“ znači sve u životu.

A u klikama obožavaju osobe kakva je, na primer, Meri-Kejt.

Meri-Kejt je bila predsednica ogranka i ne samo što je *odisala* životom u sestrinstvu već je i izgledala tako – punih usana

i neznatno prćastog nosa, besprekorne kože i lepog lica. Uz dodatnu draž starateljskog fonda – njena porodica se odavno obogatila baveći se duvanom i bila je među najimućnijim u državi – Meri-Kejt je za mnoge *bila* sestrinstvo. I ona je to znala. Ovog časa, za jednim od većih okruglih stolova vodila je glavnu reč okružena mlađim članicama koje su očito želele da postanu baš kakva je ona. Kao i uvek, pričala je o sebi.

„Jednostavno želim da učinim nešto značajno, znate?“, govorila je Meri-Kejt. „Znam da neću moći da promenim svet, ali mislim da je važan pokušaj da se učini nešto značajno.“

Dženi, Dru i Britani su gutale svaku njenu reč. „Mislim da je to sjajno“, složila se Dženi. Bila je na drugoj godini, iz Atlante, i Sofija ju je poznavala dovoljno dobro da se pozdravi s njom ujutro, ali ne nešto više od toga. Nesumnjivo je oduševljena što provodi vreme s Meri-Kejt.

„Hoću da kažem, ne želim da idem u Afriku, na Haiti ili tako negde“, nastavljala je Meri-Kejt. „Zašto bih išla čak tamo? Moj tata kaže da i ovde ima mnogo prilika da se pomogne ljudima. Zato je osnovao dobrotvornu fondaciju i zato ću ja raditi tamo kad diplomiram. Da bih pomogla da se eliminišu lokalni problemi. Da uradim nešto upravo ovde u Severnoj Karolini. Znate li da u ovoj državi ima ljudi koji još moraju da upotrebljavaju poljski klozet? Možete li to da zamislite? Nemati kupatilo u kući? Moramo rešavati takve probleme.“

„Čekaj“, rekla je Dru, „zbunjena sam.“ Bila je iz Pitsburga, odevena skoro istovetno kao Meri-Kejt, sve do šešira i čizama. „Fondacija tvog tate gradi kupatila?“

Meri-Kejt je podigla negovane obrve. „O čemu pričaš?“

„O fondaciji tvog tate. Rekla si da gradi kupatila.“

Meri-Kejt je nagnula glavu odmeravajući Dru kao da je mentalni patuljak. „Fondacija stipendira siromašnu decu. Zašto si, za ime sveta, pomislila da gradi kupatila?“